

A PÉLDABESZÉDEK KÖNYVE 6-10.

Lapozzunk Bibliánkban a Példabeszédek 6. fejezetéhez. A Példabeszédek első részében Salamon fiát inti, hasznos atyai tanáccsal látja el őt. A 6. fejezet további tanácsokat tartalmaz: „*Fiam, ha kezességet vállaltál embertársadért, és kezet adtál egy idegenért, ha csapdába estél saját kijelentéseid miatt, és megfogtak téged saját kijelentéseid, akkor így cselekedj, fiam, hogy megmenekülj, ha embertársad kezébe jutottál: eredj, alázd meg magadat, és kényszerítsd felebarátodat (Károli). Ne engedj álmod szemednek, és szunnyadást szempilládnak! Menekülj, mint a gazella a vadász elől, és mint a madár a madarász kezéből!*” (1-5). Egyszer valaki azt mondta, hogy legjobban úgy veszíthetjük el a barátunkat, ha pénzt adunk kölcsön neki. Sajnos sok barátság ment már tönkre emiatt. Salamon azt mondja: „Ha kezességet vállaltál embertársadért, bajban vagy, fiam. Gyorsan menj el hozzá, szavaiddal bajba sodortad magad. Alázd meg magad, és igyekezz kiszabadulni a helyzetből! Ha ráadásul nemcsak szóban tettél ígéretet, hanem kezet is adtál rá, az még rosszabb.” Érdekes megfigyelni, hogyan tárgyalnak a közel-keletiek mind a mai napig. Amikor Izráelben járunk mindig nagyon szívesen látogatunk el péntek reggel a birkakapuhoz, hogy megfigyeljük, ahogy a beduinok hozzák juhaikat a vásárba. Ilyenkor az eladók és a vevők mind összegyűlnek, felejthetetlen élmény figyelni őket, ahogy megérkeznek, kinyitják a teherautó hátulját, kiözlönlének a birkák, majd összeterelelik őket a Rockefeller Múzeum közelében minden péntek reggel. Ezután elkezdődik az egyezkedés a birkákról mégpedig úgy, hogy közben kiabálnak egymással, rázzák az öklüket, az ember szinte azt várja, mikor ránt elő valamelyikük egy kést, hogy a másikra támadjon. Hangosan kiabálva tárgyalnak, mintha rettentően dühösekké lennének – nagyon érdekes látvány! Kis idő elteltével azonban az egyik belecsap a másik kezébe, az már veszi is elő a pénztárcáját, majd fogja a birkákat és már indul is tovább. Az tehát, hogy az egyik belecsap a másik kezébe, biztos jele a köztük létrejött megegyezésnek. „Fiam, ha kezet adtál egy idegenért, bajban vagy, óvatosan bánj a kézfogással! Menekülj, mint a gazella a vadász elől, és mint a madár a madarász kezéből!” A 6. fejezet elején tehát a kezességvállalással szemben inti Salamon a fiát.

A második intelem a restség ellen szól: „*Eredj a hangyához, te rest, figyeld, hogy mit tesz, és okulj! Bár nincs vezére, előljárója vagy uralkodója, mégis biztosítja a kenyerét nyáron, begyűjti eledelét aratáskor. Meddig fekszel, te rest, mikor hagyod abba az alvást? Még egy kis alvás, egy kis szunnyadás, összetett kézzel fekvés: így tör rád a szegénység, mint útonálló, és a szűkölködés, mint egy fegyveres ember*” (6-11. vers). Salamon tehát a lustaság ellen inti a fiát, és arra kéri, figyelje csak meg a hangyát. Tudjuk, hogy Salamon igen termékeny író volt: 3000 példabeszédet írt, továbbá dalokat, biológia, illetve növénytan vonatkozású könyveket, láthatjuk tehát, hogy jól ismerte a természetet, hiszen különféle

élőlények tulajdonságaira is utal műveiben. Itt konkrétan arra inti fiát, hogy vizsgálja meg a hangyát, figyelje, mit tesz, és okuljon a látottakból. Érdekes dolog egyébként a hangyákat figyelni, mert az aprócska élőlények közül talán ők a legszorgosabbak. A dolgozó hangyák keményen robotolnak, gyűjtögetnek. Nagy előszeretettel figyelem őket, néha kiülök a kertbe egy kenyérszelettel a kezemben és nézem, ahogy egy-két hangya megpróbálja megmozdítani és elszállítani. Olyan szorgosak! *„Eredj a hangyához, te rest, figyeld, hogy mit tesz, és okulj! Bár nincs vezére, elöljárója vagy uralkodója”* (6-7. vers). Kíváncsi lennék, hogyan kommunikálnak, azt ugye tudjuk, hogy valamilyen módon biztosan, hiszen ha az ember házában valamelyikük felfedez valami édeset, minden unokatestvérének és rokonának elmeséli! Így kisvártatva az egész hangyaboly az ember konyhájában terem! Elgondolkodtatok valaha is azon, mekkora lehet egy hangya agya? Milyen kicsi lehet, és mégis képesek kommunikálni egymással, sőt mi több, együtt is tudnak működni, szerintem pedig ezt kéne nekünk is eltanulnunk tőlük. Nincs munkavezetőjük, aki az utasításokat ordítja, és mégis valahogy sikerül együtt megmozdítaniuk a kenyérdarabkát, és már viszik is! Való igaz, hogy időbe telik, mert erőlködnek, próbálkoznak, de végül mégiscsak összehangolják a munkát, pedig nincs vezérük, elöljárójuk, uralkodójuk, mégis megtanulnak együttműködni. *„Biztosítja a kenyerét nyáron, begyűjti eledelét aratáskor.”* Vigyázatok tehát a restséggel, mert egy kis alvás, egy kis henyélés, és rádtör a szegénység.

A következő intelem az álnok emberről szól, aki hamis szájjal beszél, kérkedik, nagy a szája. *„A mihaszna és rosszindulatú ember hamis szájjal jár-ke, szemével kacsingat, lábával jelt ad, és ujjával integet. Fonákság van szívében, rosszat kohol mindenkor, és viszálykodást szít. Azért hirtelen tör rá a veszedelem, egy pillanat alatt összetörik menthetetlenül”* (12-15. vers). Itt tehát egy álnok emberről van szó, aki hamis szájjal beszél, szemével pedig kacsingat. Ma este az alkalom előtt arra lettem figyelmes, hogy a bal szemem alatt görcsösen rángatózik az egyik izom. Persze azonnal az fogalmazódott meg bennem, hogy remélhetőleg senki nem gondolja majd rólam a gyülekezetben, hogy igehirdetés közben csak úgy valakire kacsingatok, ráadásul éppen most, amikor erről az igeversről is kell tanítanom! Úgyhogy lenyeltem pár B-vitamin kapszulát, hátha segít, élesztöm sajnos nem volt, de csak úgy mondom, hogy még nem múlt el, úgyhogy most épp nem kacsingatni próbálok itt a pulpituson! Kérlek nem gondoljátok rólam, hogy olyan vagyok, mint ez az álnok ember! Szembeötlő számomra, hogy Isten mindig azt mondja a gonosz emberekről: pusztulás vár rájuk. Ebben az esetben azt látjuk, hogy *„hirtelen tör rá a veszedelem, egy pillanat alatt összetörik menthetetlenül.”* Milyen szomorú, amikor Isten jelenti ki valakiről, hogy már menthetetlen, már nincs számára remény.

A következő részben ezt olvashatjuk: *„Hat dolgot gyűlöl az Úr, sőt hét dolog utálatos előtte* (16. vers). Ezen a ponton hadd mondjam el, hogy arra kéne törekednünk, hogy gyűlöljük azt, amit Isten is gyűlöl, sőt mi több, igyekeznünk kéne elkerülni azt. Így hát fontos, hogy megnézzük ezt a hét felsorolt

dolgot, ami pedig még ennél is fontosabb, hogy ne kövessük el őket. Először is, Isten gyűlöli a nagyravágyó szemeket (17. vers). Az Igében azt olvassuk, hogy *„az összeomlást gőg előzi meg, a bukást pedig felfuvalkodottság”* (Példabeszédek 16:18). Hányszor kér bennünket az Ige, hogy alázzuk meg magunkat, és akkor Isten felmagasztal bennünket. A második gyűlöletes dolog Isten szemében a hazug nyelv. Utána következnek *„az ártatlan vért ontó kezek, a gonosz terveket koholó szív, a rosszra sietve futó lábak, a hazugságot beszélő hamis tanú, és a testvérek között viszályt szító ember”* (17-19. vers). Isten gyűlöli a megoszlást, amely gyakran megjelenik a gyülekezetben. Pál a következőket írja: *„Kérlek titeket, testvéreim, tartsátok szemmel azokat, akik szakadásokat és botránkozásokat okoznak azzal, hogy az ellenkezőjét tanítják annak, amit tanultatok. Térjete ki előlük!”* (Róma 16:17). Isten gyűlöli azokat, akik viszályt szítanak a testvérek között. *„Ó, mily szép és mily gyönyörűséges, ha a testvérek egyetértésben élnek!”* (Zsoltárok 133:1). Mennyire megdicsőül abban Isten.

A következő részben Salamon ismét arra buzdítja fiát, hogy hallgasson szülei tanácsára: *„Őrizd meg, fiam, apád parancsát, és ne hagyd el anyád tanítását! Kösd mindenkor a szívedre, hordozd a nyakadra fűzve! Jártodban vezessen, fektedben őrizzen, és ha felébredsz, irányítsa gondolataidat! Mert lámpás a parancs, világosság a tanítás, az élet útja a figyelmeztető intés”* (20-23). A szülők tanácsa tehát fontos, természetesen itt most istenfélő szülőkről van szó. Az ő tanácsuk lámpás, amely utat mutat. Salamon ezután ismét gonosz asszonyokra figyelmezteti fiát: *„Ez őriz meg a rossz nőtől, az idegen nő hízalgő nyelvétől. Ne kívánd meg szépségét szívedben, és ne fogjon meg szempilláival!”* (24-25. vers) – főleg, ha műszempillák! *„Mert a parázna nő csak egy darab kenyérre, de a férjes asszony drága életedre vadászik. Vihet-e valaki tüzet a keblében úgy, hogy meg ne gyulladjon a ruhája? Vagy járhat-e valaki parázson úgy, hogy a lába meg ne égjen? Pedig így jár, aki bemegy embertársa feleségéhez, senki sem marad büntetlen, aki megérinti. Nem vetik meg a tolvajt, ha azért lop, hogy jóllakjék, mert éheznek, mégis hétannyit kell fizetnie, ha rajtakapják, háza egész vagyonába is kerülhet. De aki asszonnyal lesz házasságtörő, az esztelen, önmagát rontja meg, aki ilyet csinál. Csapás és szégyen éri, gyalázata letörölhetetlen. Mert a féltékenység haragra lobbantja a férfit, és ő nem ismer szánalmat a bosszúállás napján. Nem fogad el semmiféle váltságot, nem enged, bármennyi ajándékot adnak is neki!”* (26-35. vers). Salamon tehát inti fiát: *„Őrizkedj a rossz nőtől, ne kívánd őt meg szívedben!”* Az Újszövetségben a hegyi beszédben Jézus megemlíti a törvényt, és beszél arról, hogyan tanították azt akkortájt az embereknek, illetve mi volt Isten eredeti szándéka a törvénnyel, amikor megadta népének. Jézus abban az ígérésben több példán keresztül szemlélteti, hogy amikor Isten megadta a törvényt, mindenekelőtt az emberek szívének indíttatása érdekelte őt – sokkal inkább, mint az emberek cselekedetei. Lehetséges ugyanis helyes dolgokat cselekedni, csak nem megfelelő indíttatásból. Sőt az is lehetséges, hogy az ember helytelenül cselekszik, bár helyes indíttatásból. Isten az emberek szívét nézi. A farizeusok szerint a

törvény azt parancsolta, hogy ne paráználkodjunk, és ez valóban így is van. Jézus azonban hozzátette: „*Én pedig azt mondom nektek: aki kívánsággal tekint egy asszonyra, már paráznaságot követette el vele a szívében*” (Máté 5:28). Más szóval tehát az ember szívének indíttatása fontos. Ezért is írja Salamon a 4. fejezetben: „*Minden féltve őrzött dolognál jobban óvd a szívedet, mert onnan indul ki az élet!*” (23. vers). Jakab azt írja: „*Senki se mondja, amikor kísértésbe jut: az Isten kísért engem, mert az Isten a gonosztól nem kísérhető, és ő maga sem kísért senkit a gonosszal. Mert mindenki saját kívánságától vonzva és csalogatva esik kísértésbe. Azután a kívánság megfogánva bűnt szül, a bűn pedig kiteljesedve halált nemz*” (Jakab 1:13-15). Az egész a szívben kezdődik: „Hú, ezt nézd meg!” Vigyázz! Csirájában fojtsd el akkor és ott! Ahogy Pál is tanácsolta Timóteusnak: „*Az ifjúkori kívánságot pedig kerüld!*” (2Tim. 2:22). „Menekülj, ha kell! Ha kell, tégy úgy, mint József! Ha úgy érzed, túl nehéz ellenállnod, fordulj sarkon és fuss, amilyen gyorsan csak tudsz!”

A 7. fejezetben folytatódnak Salamon intelmei: „*Fiam, őrizd meg szavaimat, és zárd magadba parancsaimat! Tartsd meg parancsaimat, hogy élj, tanításomat őrizd, mint a szemed fényét! Kösd ujjaidra, írd föl szíved táblájára! Mondd a bölcsességnek, hogy a nővéred, és az értelmet nevezd jó ismerősödnek, hogy megőrizzen a más feleségétől és a hízogó szavú idegen nőtől. Mert házarnak az ablakán, a rácson át kinéztem, és láttam a tapasztalatlanok között, észrevettem a fiúk között egy esztelen ifjút. Az utcán járkált, egy utcasarkon, és megindult a ház felé, esti alkonyatkor, a sötét éjszaka közepén. Egyszer csak egy asszony termett előtte, parázna nőnek öltözve, csalfa szívvel. Fecseg az ilyen és féktelen, lábai nem nyughatnak otthon, hol az utcán, hol a tereken van, és minden sarkon leselkedik. A nő megragadta, megcsókolta, és szemtelen képpel így szólt hozzá: Békeáldozatot kellett bemutatnom, ma teljesítettem fogadalmaimat*” (1-14. vers) – amivel tulajdonképpen azt kommunikálta, hogy rituális szempontból már tiszta. Miután egy asszonynak elmúlt a havi vérzése, békeáldozatot kellett bemutatnia, így rituális szempontból tisztává vált, és szexuális kapcsolatot is létesíthetett ismét. Érdekes paradoxon fedezhető fel ezekben a sorokban. Itt van ez a nő, aki a törvény által meghatározott módon megtisztítja önmagát, bemutatja a békeáldozatot, immár rituálisan tisztának tekinthető, létesíthet szexuális kapcsolatot, mindemellett azonban egy parázna nő, aki el akar csábítani egy férfit. Furcsa paradoxon ez: egyrészt megtartja a törvényt, másrészt pedig megszegi azt. Sajnálatos módon, vallási körökben napjainkban is gyakran figyelhetünk meg effajta furcsa paradoxont: egyesek tévesen azt gondolják, hogy azért, mert elmentek gyülekezetbe, vagy tettek valami jót, most már szabadon vétkezhetnek. A világosság és a sötétség keverékét alkalmazzák, egyrészt lélek szerint járnak, másrészt test szerint. Egyrészt igyekeznek tetszeni Istennek, másrészt saját testies vágyaikat követik. Ez a két dolog nem fér össze, mégis olyan gyakran együtt fordul elő vallási körökben, ahol az emberek a test és a lélek furcsa keverékét próbálják előállítani. Ez a nő is bemutatja a békeáldozatot, megtisztítja önmagát, majd el akarja csábítani ezt a férfit,

amíg távol van a férje: „*Mert nincs itthon a férjem, messze útra ment, a pénzes zacskót is magával vitte, csak holdtöltekor érkezik haza*” (19-20. vers). Milyen szomorú!

Időnként fiataloktól, egyetemistáktól hallom, hogy megismerkedtek valakivel gyülekezetünkben, és mivel a gyülekezetben találkoztak vele, feltételezték róla, hogy erkölcsös ember, amikor azonban elmentek vele randizni, kiderült, hogy csak egy dolgot akart, és kitartóan próbálkozott is. Ezek az emberek közben ugyanúgy eljárnak gyülekezetbe, olvassák az Igét, felemelt kezekkel dicsőítik Istent, egy óvatlan pillanatban azonban már valamelyik lányt próbálják elcsábítani. Nem így kéne ennek lenni! Nem a furcsa paradoxon szerint kéne élnünk! De menjünk tovább: „*A nő megragadta, megcsókolta, és szemtelen képpel így szólt hozzá: Békeáldozatot kellett bemutatnom, ma teljesítettem fogadalmaimat, azért jöttem ki eléd, hogy megkeresselek téged, és rád találtam! Terítőket terítettem fekhelyemre, egyiptomi színes szőtteket, illatossá tettem heverőmet mirhával, aloéval és fahéjjal. Jöjj, ittasodjunk meg a gyönyörtől reggelig, élvezzük a szerelmet!*” (13-18. vers). Itt ismét egy téves elképzelést találunk, amely mind a mai napig megmaradt. Az emberek furcsán definiálnak dolgokat, így például a nemi érintkezést szerelemnek nevezik. Igen, a nemi érintkezés kifejezhet szerelmet, de általában véve a házasság kötelékén kívül gyakorolva nem más, mint testi vágyaink kifejezésre juttatása. Így hát, ha pontosan fogalmazna, ennek a nőnek nem azt kéne mondania, hogy „élvezzük a szerelmet”, hanem hogy „élvezzük testi vágyaink kifejezésre jutását.” Hiszen arról van itt szó, hogy mindketten szeretnék betölteni testi vágyaikat. Az igazi szeretet azonban nem erről szól, az igazi szeretet ad, nem pedig arra törekszik, hogy kapjon, „*nem keresi a maga hasznát*” (1Kor. 13:5). És mégis, az emberek a Példabeszédek kora óta mind a mai napig a szexuális kapcsolatot szerelemnek nevezik, ezzel azonban a szeretet – szerelem kifejezést degradálják. Isten kezdettől fogva úgy rendelte, hogy a férfi és a nő a házasság szent kötelékén belül létesítsen egymással szexuális kapcsolatot, ilyenkor az a házastársak közötti szerelem – szeretet csodálatos kifejezőeszközzé válik, ahogy lesznek ketten egy testté.

„*Mert nincs itthon a férjem, messze útra ment, a pénzes zacskót is magával vitte, csak holdtöltekor érkezik haza. Sok beszéddel rá is vette, hízalgő szóval elcsábította. Az meg követte őt oktanul, ahogyan a bika megy a vágóhidra, mint egy bilincsbe békózott bolond. De végül nyíl hasit a májába. Úgy jár, mint a kelepcebé siető madár, amely nem tudja, hogy az életébe kerül. Azért, fiaim, hallgassatok rám, és figyeljete szavaimra! Az ilyen nő útjára ne vezessen szíved, ne tévedj rá ösvényeire! Mert sok embert ejtett el megsebezve, életerős volt mind, akiket meggyilkolt. Háza a holtak hazájába vezet, a halál kamráiba visz le*” (19-27. vers). Salamon tehát a parázna nővel szembeni figyelmeztetésében először azt említi, hogy ez a nő tönkretesz. Hány otthont, hány családot tettek már tönkre az efféle nők! Hány család szenved ma is, mert egy fiatal lány flörtölni kezdett az irodában, és azt mondogatja neked, erős vagy és csodálatos. Aztán hazamész a munkából, és a feleséged esetleg a szemedre veti, hogy soha semmit nem

csinálsz, lusta vagy, le kéne nyírni a füvet végre, te pedig úgy érzed, keresztűzbe kerültél, hamarosan már azt is érzed, hogy kezdesz beleszeretni a fiatal lányba az irodában, kisvártatva pedig összedől minden. „Mert sok embert ejtett el megsebezve, életerős volt mind, akiket meggyilkolt” (26. vers). Eszembe jut az a sok életerős férfi, akiket saját testi gyengeségük vezette bukásra. „Háza a holtak hazájába vezet, a halál kamráiba visz le” (27. vers).

A 8. fejezet a bölcsesség ódája, amelyben Salamon megszemélyesíti a bölcsességet. Egyesek szerint az így kapott személy nem más, mint Jézus Krisztus, hisz az Ige azt mondja, hogy „*benne van a bölcsesség és ismeret minden kincse elrejtve*” (Kolossé 2:3). Ennek fényében valóban vonható egyfajta párhuzam Jézus és a bölcsesség között. „*Nem kiált-e a bölcsesség, nem hallatja-e szavát az értelem?*” (1. vers). Az itt olvasottak szöges ellentétei az előző fejezetben írottaknak, ahol a parázna nő féktelenül fecseg, és hízelgő szavaival próbálja elcsábítani a férfit az utcán. „*Kiáll a magaslatok ormára, az útra, a keresztutakra. A városba vivő kapuknál, a bejáratoknál hangosan kiált. Hozzátok kiáltok, férfiak, szavam az emberekhez szól. Legyetek okosak, ti együgyűek, legyetek értelmesek, ti ostobák! Hallgassatok rám, mert fontos dolgokat mondok, ha felnyitom ajkamat, helyes, amit mondok. Mert szám igazságot szól, ajkam utálja a gonoszt. Számnak minden szava igaz, nincs bennük csalárdság vagy hamisság. Mind világosak az értelmeseknek, és az ismeretre vágyóknak érthetők. Intésemet fogadjátok el, ne az ezüstöt, inkább a tudást, mint a színaranyat!*” (2-10. vers). Más szóval: a bölcsességet részesítétek előnyben a gazdagsággal szemben! „*Mert értékeesebb a bölcsesség az igazgyöngynél, és nem fogható hozzá semmiféle drágaság. Én, a bölcsessége együtt lakom az okossággal, és nálam van a megfontolt tudás. Aki féli az Urat, gyűlöli a rosszat*” (11-13. vers). A 13. vers második felében pedig a bölcsesség veszi át a szót: „*A kevélyt és a kevélységet, a helytelen utat meg az álnok beszédet gyűlölöm. Enyém a tanács és a jutalom, én vagyok az értelem, enyém a hatalom. Általam uralkodnak a királyok, és rendelkeznek igazságosan a fejedelmek. Általam vezetnek a vezérek, és ítélkeznek igazságosan az előjárók. Szeretem azokat, akik engem szeretnek, megtalálnak engem, akik keresnek. Gazdagság és megbecsülés van nálam, maradandó vagyon és igazság. Gyümölcsöm drágább az aranyból, a színaranyból is, és jövedelmem a színezüstnél. Az igazság ösvényén járok és a törvénynek az útjain, hogy örökséget adjak az engem szeretőknek, és megtöltsen kincstárukat*” (13-21. vers).

Majd így folytatja: „*Az Úr útjának kezdetén alkotott engem, művei előtt réges-régen. Az ősidőkben formált engem, kezdetben, a föld keletkezése előtt. Mikor még nem voltak mélységek, megszülettem, mikor még nem voltak tele a források vízzel. Mielőtt a hegyek helyükre kerültek, a halmok létrejötte előtt megszülettem, amikor még nem alkotta meg a földet, a rónákat, még a világ legelső porszemét sem. Ott voltam, amikor megszilárdította az eget, amikor kimérte a látóhatárt a mélység fölött. Amikor megerősítette odafönt a fellegeket, amikor felbuzogtak a mélység forrásai, amikor határt szabott a*

tengernek, hogy a víz át ne léphesse partját, amikor kimérte a föld alapjait, én már mellette voltam, mint kedvence, és gyönyörűsége voltam minden nap, színe előtt játszadózva mindenkor. Játszadóztam földje kerekességén, és gyönyörködtem az emberekben. Ezért, fiaim, hallgassatok rám, mert boldogok, akik megőrzik útjaimat! Hallgassatok az intésre, hogy bölcssek legyetek, és ne hanyagoljátok el azt! Boldog ember az, aki hallgat rám, ajtóm előtt vigyázva minden nap, ajtófélfáimat őrizve. Mert aki engem megtalál, az életet találja meg, és kegyelmet nyer az Úrtól. De aki vétkezik ellenem, magának árt, gyűlölőim mind a halált szeretik” (22-36. vers). Látjuk, hogy Salamon bölcsességre int bennünket ebben az ígérésben, és leírja, mit tesz a bölcsesség. Az utcán állva kiált: gyertek, ismerjete meg, értsetek meg, figyeljetek oda arra, amit mondok! A bölcsesség hatalmas kincs, felbecsülhetetlen értékű!

Emlékezzünk csak vissza arra az időre, amikor Dávid meghalt és Salamon lépett helyébe. Isten a következőket mondta akkor Salamonnak: *„Kérj valamit, én megadom neked!”* (1Királyok 3:5). A 9. versben pedig így szól Salamon: *„Adj azért szolgáltnak engedelmes szívet (értelmes szívet – Károli), hogy tudja kormányozni népedet, különbséget téve a jó és a rossz között, különben ki tudná kormányozni a te nagy népedet?!”* Salamon tudatosította, mekkora felelősség hárult rá, amikor édesapja halála után ő került Izráel trónjára. Ugyanakkor azonban Salamon azt is felismerte, hogy egyedül nem tud megbirkózni az előtte álló hatalmas feladattal. Ezért kiáltotta: *„Istenem, adj nekem bölcsességet, értelmes szívet, hogy tudjam helyesen kormányozni a népedet!”* *„Tetszett az Úrnak, hogy ezt kérte Salamon. Azért ezt mondta neki Isten: „Mivel ezt kérted, és nem kértél magadnak hosszú életet, nem kértél gazdagságot, én nem kérted ellenségeid életét, hanem értelmet kértél, hogy nekem engedelmeskedve tudj kormányozni, ezért teljesítem kérésedet: olyan bölcs és értelmes szívet adok neked, hogy hozzád fogható nem volt előtted, és nem támad utánad sem. Sőt azt is megadom, amit nem kértél: olyan gazdagságot és dicsőséget is adok egész életedben, hogy nem lesz hozzád fogható senki a királyok között”* (1Királyok 3:10-13). Isten tehát nemcsak bölcsességet adott Salamonnak, hanem mindazt is megadta neki, amit nem is kért – gazdagságot és dicsőséget. Salamon dicsősége pedig meghaladta őseiét, sőt a világ minden tájáról érkeztek hozzá látogató, hogy bölcseleteit hallgassák. Nem véletlen tehát, hogy épp Salamon – aki maga is bölcsességet kért egykor Istentől, és tisztában volt azzal, mennyire értékes -, ő az, aki bennünket is arra int, hogy szerezzünk bölcsességet. Még egy dolog: ahogy felolvastuk ezt az ígérést, biztosan észrevettétek, hogy valóban párhuzam vonható helyenként a megszemélyesített bölcsesség, illetve Jézus Krisztus között: az Úrral volt a teremtés kezdete előtt, azután arról olvashatunk csodálatos képekben, hogyan teremtette Isten a világmindenséget. Vajon milyen lehetett minden, mielőtt Isten megalkotta a világegyetemet? Vajon mi létezett előtte? *„Az ősidőkben formált engem, kezdetben, a föld keletkezése előtt. Mikor még nem voltak mélységek, megszülettem, mikor még nem voltak tele a források vízzel. Mielőtt a hegyek helyükre kerültek, a halmok létrejötte előtt megszülettem”* (22-25. vers).

A 9. fejezet a bölcsesség dicséretével folytatódik: „*A bölcsesség házat épített magának, hét oszlopot faragott hozzá. Levágta vágómarháját, megfűszerezte borát, és megterítette asztalát. Lányokat küldött ki, hogy így kiáltsanak a város magasán fekvő pontjain: Aki tapasztalatlan, térjen be ide! Az esztelennek pedig ezt mondja: Jöjjetek, egyetek a kenyereimből, és igyatok fűszerezett boromból! Hagyjátok el az együgyűséget, és éltek, járjatok az értelem útján!*” (1-5. vers). Más szóval tehát a bölcsesség mindenkit hív magához, hogy aki csak akar, részesülhessen belőle. Ezért mondta Dávid is Salamonnak, hogy a bölcsesség a legfontosabb, szerezzen hát bölcsességet. Itt pedig Salamon arról ír, hogy a bölcsesség lakomára invitál mindenkit, hogy bárki szabadon vehessen és ehessen belőle. Majd így folytatja: „*Aki meginti a csúfolódót, maga fog pironkodni*” – vagy ahogy Károli fordításában olvashatjuk – „*nyer magának szidalmat*” (7. vers). Vagyis: ha meginted a csúfolódót, nem fogadja meg tanácsodat, inkább téged kezd el szidalmazni. 7. vers második fele: „*aki megfeddi a bűnöst, magát szennyezi be*”, az angol King James fordítás pedig azt írja: „*annak beverik az orrát.*” „*Ne fedd meg a csúfolódót, mert meggyűlöl téged, de fedd meg a bölcset, az szeretni fog téged!*” (8. vers). Így hát, ha megfeddesz valakit, az pedig cserébe jól orrba vág, tudhatod, hogy nincs bölcsessége, ha azonban hálás érte, tudhatod, bölcs ember. Az egyik példabeszédben ezt olvashatjuk: „*A bolond utálja az apai intést*” (15:5). De menjünk tovább: „*Adj a bölcsnek, és még bölcsőbb lesz, tanítsd az igazat, és ő gyarapítja tudását! A bölcsesség kezdete az Úrnak félelme*” (9-10. vers). Az utóbbi mondat igencsak hasonlít az 1. fejezet 7. verséhez, amelyben miután Salamon bevezetésként elmagyarázza, mi a példabeszéd, illetve mire szolgál, első példabeszédként a következőket írja: „*Az Úrnak félelme az ismeret kezdete.*” Itt pedig azt írja, hogy „*a bölcsesség kezdete az Úrnak félelme.*” Első hallásra úgy tűnhet, hogy párhuzamos kijelentésekről van szó, a két állítás között azonban jelentős különbségek húzódnak. A különbség alatt nem az ismeret, illetve a bölcsesség közötti eltérést értem, hanem a „kezdet” kifejezés eltérő használatát a héber eredetiben. Bár a magyar fordítás mindkét igeversben ugyanazt a kifejezést, a „kezdet” szót használja, a héber eredetiben két eltérő hangalakkal, illetve jelentéssel bíró kifejezést találunk. Miután tehát Salamon a Példabeszédek elején elmagyarázza, mire szolgálnak a példabeszédek – bölcsességet, intést tartalmaznak, az igazságra, a törvényre és becsületességre tanítanak -, a 7. versben kijelenti, hogy „*az Úrnak félelme az ismeret kezdete.*” Ebben az igeversben a „kezdet” kifejezés helyén a héber eredetiben egy olyan szót találunk, amely jelentése: az ismeret összessége. Az Úr félelme a teljes ismeret, más szóval tehát ostoba az az ember, aki nem féli az Urat. A 9. fejezet 10. versében is megtaláljuk a „kezdet” kifejezést: ez esetben azonban a héber eredetiben szereplő szó valóban valaminek a kezdetét jelenti. „*A bölcsesség kezdete az Úrnak félelme*” – vagyis az Úr félelme az első lépés a bölcsességre vezető úton. Az Úr félelme tehát minden ismeret összessége, illetve a bölcsesség kezdete.

Vajon mi a különbség az ismeret és a bölcsesség között? Az ismeret tényekkel lát el bennünket, a bölcsesség pedig abban segít, hogy a tények fényében megfelelően cselekedhessünk. Sokan hatalmas tudással, ismeretanyaggal rendelkeznek, mégsem bölcssek, sőt ostobán cselekszenek. Újra meg újra elcsodálkozom azon, milyen ostoba dolgokra képesek az okos emberek. Olyanok, akik doktori címet szereztek, hatalmas tudást halmoztak fel, mégsem rendelkeznek bölcsességgel. A kormányunk is alkalmaz olyan embereket, akik szinte már robotok. Minden nap ott ülnek íróasztaluknál és ötleteket gyártanak, a kormány pedig busásan megfizeti őket. Ezek az emberek absztrakt fogalmakban gondolkodnak, és akár egy hónapon keresztül is ott ülhetnek úgy, hogy egy szót sem szólnak senkihez. Ha odasétálnál hozzájuk, észre sem vennék, hogy ott vagy. Egészen idegenszerű, magasröptű elképzeléseket gyártanak, pár hónappal később pedig mindenféle képleteket kezdenek írni a táblára, terveket gyártanak, a kormány pedig alkalmaz olyanokat is, akik feladata, hogy a képleteket és terveket megvizsgálják, és meggyőződjenek arról, működnek-e. Van egy barátom, aki a tervek tesztelésén dolgozott, ő mesélt nekem ezekről a majdhogynem robotszerű emberekről, illetve a sok magasröptű elképzelésről, ami ott születik. Egyik alkalommal azt mesélte, hogy azon kezdtek el gondolkodni, hogyan lehetne az agyhullámokhoz hasonló hullámokat úgy közvetíteni kintről, hogy az emberek szem nélkül is láthassanak. Ezeken dolgoznak, próbálják az elképzeléseket kidolgozni. Ezek az emberek nyilvánvalóan hatalmas tudással rendelkeznek, de nem túl bölcssek. A barátom ugyanis azt is elmesélte, hogy gyakran megakadnak, mert például képtelenek arra, hogy egy egyszerű számsort összeadjanak. Túl bonyolult az elméjük az egyszerű matematikai műveletekhez. Ezen kívül úgy tűnik, sokaknak nincs családja, elszigetelten élnek, saját elméjük elefántcsonttornyába zárva.

Az ismeret tehát egy tudásanyagot jelent, a bölcsesség pedig tudásunk megfelelő alkalmazását. A bölcsesség tehát rendkívül fontos, és az Úr félelmével kezdődik. Az előző fejezetben azt is olvashattuk, hogy *„aki féli az Urat, gyűlöli a rosszat”* (13. vers). A „félelem” kifejezés egyeseket zavar, mert fejükben azonnal egyfajta fóbia képe jelenik meg. Az a héber szó azonban, amit itt magyarra félelemnek fordítottak, nem egy fóbiaszerű félelemre utal, hanem egyfajta csodálattal vegyes tiszteletre, amellyel Istenre gondolunk – az ő kegyelmére és hatalmára. Az úr félelme azt is jelenti, hogy vágyom azt tenni, amit Isten kér tőlem, hogy szeretem, amit Isten is szeret, és gyűlölöm, amit Isten is gyűlöl, hogy felismerem, kicsoda Isten, és arra törekszem, hogy a kedvére tegyek. Erről szól az Úr félelme, ami a bölcsesség kezdete. *„A bölcsesség kezdete az Úrnak félelme, és a Szentnek a megismerése ad értelmet”* (10. vers). Napjainkra annyira összezavarodott már a jó és a rossz, a helyes és a helytelen fogalma, hogy az emberek egyszerűen nem tudják, mit helyes, és mi helytelen. Egyre inkább teret hódít az erkölcsi relativizmus, amely tagadja egy univerzális igazság és jó-értelmezés létét, amelynek értelmében minden

relatív, az adott helyzettől függ. A Szentnek a megismerése azonban értelmet ad - Isten megismerése, kijelentéseinek megértése.

Majd a bölcsesség így folytatja: *„mert általam sokasodnak meg napjaid, és gyarapodnak életed évei. Ha bölcs vagy, magadnak vagy bölcs, ha csúfolódó vagy, magad vallodd kárát. A balgaság fecsegő asszony, együgyű, és semmit sem tud”* (11-13. vers). Úgy tűnik, Salamon sokat tudott a nőkről, bár ez nem meglepő, hiszen rendkívül sok felesége volt. De erre majd később visszatérünk. *„Kiül háza ajtajába egy székre a város magaslatán. Így szólítja meg az arra járókat, akik egyenes ösvényeken járnak: Aki tapasztalatlan, térjen be ide! Az esztelenek pedig ezt mondja: A lopott víz édes, az eldugott kenyér kedves. De nem tudják, hogy az árnyak vannak ott, és vendégei a halál mélységeibe kerülnek”* (14-18. vers).

A 10. fejezet különálló példabeszédeket tartalmaz, amelyek szembeállítják a bölcsüket az ostobákkal, az igazakat a bűnösökkel, a szorgalmasan dolgozókat a henyélőkkel. Az egyes példabeszéd-ellentétpárok különállók, nem igazán kapcsolódnak egymáshoz, önmagukban fontos igazságokat hordoznak, és önmagukban is jól érthetőek, így felesleges is lenne különösebb magyarázatot fűzni hozzájuk. Olvassuk csak: *„Salamon példabeszédei. A bölcs fiú örömet szerez apjának, az ostoba fiú azonban szomorúsága anyjának”* (1. vers). A bölcs fiú az enyém, az ostoba fiú pedig azé a hölgyé ott a második sorban! Csak viccelek. *„Nem használnak a bűnnel szerzett kincsek, de az igazság megment a haláltól. Nem hagyja az Úr éhezni az igaz embert, de a bűnösök mohóságát elveti”* (2-3. vers). Érdekes példabeszéd ez. Isten gondoskodik övéiről, nem hagyja az Úr éhezni az igaz embert. *„Aki lustán dolgozik, elszegényedik, de a szorgalmas munka meggazdagít”* (4. vers). Az egyik dolog, amit látunk az Igében az, hogy Isten arra kér bennünket, ügyleteinket mindig bonyolítsuk tisztességesen. Ne akarjunk kihasználni másokat. Később olvashatunk majd arról az emberről, aki keservesen kiáltja, a portéka semmit sem ér, a tisztas távolból azonban már markát dörzsölgeti, hogy milyen jó üzletet sikerült nyélbe ütnie. *„Aki lustán dolgozik, elszegényedik”* – mindez ugyanis visszaüt, tönkremegy az üzlet, ha azonban tisztességesen és szorgalmasan dolgozol, jó hírnévre teszel szert, és virágozni fog vállalkozásod. *„Aki nyáron gyűjt, az eszes fiú, de aki aratáskor alszik, az szégyellni való. Áldások szállnak az igaz fejére, a bűnösök szája pedig erőszakot rejteget. Az igaznak az emlékezete áldott, de a bűnösök neve semmivé lesz”* (5-7. vers). Gondolkodjunk csak el egy percre ezen az igeversen! Te mit szeretnél, hogyan gondoljanak rád az emberek, amikor már nem leszel? *„A bölcs szívű megfogadja a parancsokat, a bolond beszédű pedig elbukik. Aki feddhetetlenül él, biztonságban él, de aki görbe úton jár, az kitudódik róla. Aki kacsingat, fájdalmat okoz, a bolond beszédű pedig elbukik. Életnek forrása az igaz ember szája, de a bűnösök szája erőszakot rejteget. A gyűlölet viszályt teremt, de minden hűtlenséget eltakar a szeretet”* (8-12. vers). Ezt a szakaszt idézi az Újszövetség is, ahol ezt olvashatjuk: *„mert a szeretet sok bünt elfedez”* (1Péter 4:8). A

gyűlölet viszályt teremt, ha telve vagy gyűlölettel, viszályt szítasz magad körül. Mindenki gyűlölni fog, az emberek árgus szemekkel figyelnek, alig várják, hogy hibát találjanak benned, mert az majd megelégti őket. Ha azonban szerető ember vagy, mások is hajlandóak lesznek elnézni hibáidat, vagyis ha nem vagy tökéletes, jól teszed, ha nem gyűlölsz, hanem inkább szeretsz. Mert a szeretet sok bűnt, minden bűnt elfedez.

„Az értelmes ember ajkán bölcsesség található, de bot való az esztelen hátára. A bölcsek tartózkodók tudásukkal, a bolondot pedig hamar romlásba viszi a szája. A gazdagnak a vagyon az erős városa, a nincsteleneknek romlásuk a szegénység. Az igaznak keresetéből élet lesz, a bűnösnek a jövedelméből vétek. Az élet ösvényén jár, aki megfogadja az intést, de tévelyegni fog, aki megveti a dorgálást. Gyűlöletet rejteget a hazug ajak, és rágalmakat terjeszt az ostoba” (13-18. vers). A legutóbbi példabeszéd esetében nem egy ellentétpárról van szó, hanem két kijelentésről: gyűlöletet rejteget a hazug ajak, csalárd, képmutató, és ostoba az, aki másokat rágalmaz. „A sok beszédnél elkerülhetetlen a tévedés” – vagyis minél többet beszél az ember, annál nagyobb a valószínűsége, hogy téved, hogy esetleg vétkeznek: „A sok beszédben elmaradhatatlan a vétek” (Károli). „De az eszes ember vigyáz a beszédre” (19. vers). Jobb csöndben maradni – hadd gondolják az emberek, hogy ostoba vagy -, mint megszólalni, és elosztatni minden kételyüket (Chuck pásztor példabeszéde – 4:1). Csak viccelek - valójában a 19. versből vettem ezt a mondást – semmi új a nap alatt.

„Színezüst az igaz ember nyelve, a bűnösöknek a szíve is keveset ér. Az igaznak az ajka sokakat vezet, a bolondok pedig meghalnak esztelenségük miatt” (20-21. vers). Ezt a példabeszédet nagyon szeretem: „Az Úr áldása gazdagít meg, a gyarapodást nem lehet erőltetni” (22. vers). Károli fordítása szerint pedig: „Az Úrnak áldása, az gazdagít meg, és azzal semmi nem szerez bántást.” Milyen gazdagok az Úr áldásai! Milyen értékes időt tudunk együtt tölteni hívő testvéreinkkel, és azzal semmi nem szerez bántást. Sok ember érzi jól magát más dolgokban, de utóbb milyen sok szomorúsága származik belőle! Hiszen ki mint vet, úgy arat. Isten áldásai azonban jók teljes mértékben, nem kíséri őket szomorúság. „Az ostobának a galádságban telik öröme, az értelmes embernek pedig a bölcsességben. Utoléri a bűnöst az, amitől retteg, az igazak kívánsága pedig teljesül. Ha ráfúj a forgósél a bűnösre, nincs többé, de az igaz örökké tartó alapon áll” (23-25. vers). A bűnösre pusztulás vár, de az igaz örökre megmarad. „Amilyen az ecet a fognak, és a füst a szemnek, olyan a rest a megbízóinak” (26. vers). Nem igazán tudom, milyen az ecet a fognak, azt azonban igen, milyen a füst a szemnek – csípi az ember szemét. Így hát ha valaki egy restre biz munkát, az bizony kellemetlen! „Az Úr félelme gyarapítja a napokat, de a bűnösök esztendei megrövidülnek. Az igazak várakozása öröme fordul, de a bűnösök reménysége semmivé lesz. Az Úrnak útja a feddhetetlenek erősség, de a gonosztevőknek romlás. Az igaz soha meg nem inog, de a bűnösök

nem maradnak meg a földön. Az igaz ember szája bölcsességet áraszt, az álnok nyelvet azonban kivágják. Az igaz ember ajka kedvesen tud szólni, a bűnösök szája pedig csak álnokul” (27-32. vers).

Ahogy azt már korábban említettem, a legtöbb példabeszéd ellentétpárokra épül, ez a héber költészet egyik meghatározó jellemvonása. A zsidók számára ugyanis a vers szépsége sokkal inkább a szavakba öntött gondolatokban rejlett, mint a rímekben, vagy ütemekben. Mi a költészetet szinte ösztönösen összekapcsoljuk a rímmel és az ütemekkel, akkor találjuk élvezetesnek a verset, ha mindez fellelhető benne. A héber költészetben azonban a kifejezett gondolatokon volt a hangsúly, amelyeket sokszor szembe is állítottak egymással. A 10. fejezet is kiváló példája a gyakran alkalmazott ellentétpároknak. Ahogy tehát végigolvassuk a *Példabeszédek* könyvét, remélhetően az is egyre világosabbá válik majd, mit is jelentettek a példabeszédek a zsidók számára, illetve milyen is volt a héber költészet.

A következő alkalommal a 11. fejezettel folytatjuk és terveim szerint egészen a 15. fejezetig nézzük meg az Igét. Ezek a sorok sok bölcsességet tartalmaznak, sok ismeretet is rejtegetnek, én pedig azért imádkozom, hogy ezeket az ígéréseket tanulmányozva, eljussanak hozzátok a bölcsesség, az intés, az igazság, a törvény szavai, és lássanak el benneteket tudással. Uram, köszönjük, hogy tanulmányozhatjuk az Igédet, és arra kérünk, hogy tégy bennünket bölccsé, adj nekünk értelmes szívet, kérlek segíts nekünk, hogy megtanuljunk félni az Urat, hogy úgy tisztelhessünk téged, ahogy az téged megillet, hogy megtanuljunk szeretni azt, amit te is szeretsz, és gyűlölni, amit gyűlölsz. Hadd járjunk igazságban, igaz emberként előtted, tudatosítva, hogy te minden nap látsz bennünket, semmi nincs rejtve előtted. Hadd élhessünk napról napra tudatosítva jelenlétedet, hadd járjunk tisztán, szentül, igazságban előtted. Uram, kérlek tisztíts meg bennünket, hadd legyünk tiszták, mint Jézus Krisztus. Az Ő nevében imádkozunk, ámen.